

Förslag

Till

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Sveriges lärarförbund, som beretts tillfälle avge yttrande över Skolöverstyrelsens förslag till Kungl Maj:t angående översyn av läroplan för grundskolan får med anledning härav anföra följande.

I läroplan för grundskolan anges förutsättningarna för undervisningens bedrivande. Läroplanen är av denna anledning av utomordentligt stort intresse för hela lärarkåren. Medlemmarna i Sveriges lärarförbund har också ägnat frågan om översynen av läroplanen ett mycket stort intresse under hela den tid översynsarbetet har pågått. Det är därför med utomordentligt stor besvikelse som förbundet konstaterar att alltför kort tid har kunnat ägnas åt remissarbetet inom förbundets olika organ.

Förbundet önskar att TCO för berörda myndigheter klargör nödvändigheten av att erforderlig remisstid lämnas organisationerna i för den väsentliga frågor. Ett upprepande av vad som förevarit i denna fråga kommer av Sveriges lärarförbund att tolkas som nonchalans mot personalorganisationerna och de intressen de företräder.

Allmänna synpunkter angående översyn av grundskolans läroplaner

1962 års beslut om grundskolans införande avslutade en relativt lång och omfattande försöksperiod. Ett i många avseenden helt nytt skolsystem infördes i vårt land. Beslutet innebar emellertid på många punkter kompromisslösningar och temporära lösningar. Orsakerna till detta var många.

En så omfattande revision av den obligatoriska skolan som den som genomfördes vid grundskolans införande kan inte göras utan att den också påverkar ovanförliggande skolformer i betydande utsträckning. Ju större

Sveriges lärarförbund med yttrande över Skolöverstyrelsens förslag till Kungl Maj:t angående översyn av läroplan för grundskolan.

förändringarna blir på det underliggande stadiet desto större blir konsekvenserna för det ovanförliggande. Grundskolereformen hade som följd en reform även av de gymnasiala skolformerna. Den postgymnasiala undervisningen står nu i tur. De svårigheter som skulle ha uppstått om man hade försökt genomföra en fullständig revision av alla skolformer samtidigt, skulle ha blivit mycket stora. Av denna anledning har man valt att reformera utbildningsväsendet genom kontinuerligt återkommande översyner.

Redan strax efter införandet visade sig grundskolan ha en del brister. Skolsystemet blev alltför splittrat och medförde organisatoriska problem utan att tillvalssystemet ändå helt kunde utnyttjas. Att vissa ämnen förekom enbart i vissa årskurser på högstadiet beredde speciella svårigheter. Kristendomskunskapen intog en isolerad ställning i förhållande till övriga orienteringsämnen. De praktiskt-estetiska ämnena tilldelades en alltför liten del av undervisningstiden.

Samhällsutvecklingen har på en rad områden gått så snabbt att förändringar i 1962 års grundskola måste göras enbart av denna orsak om inte skolan än en gång skall komma efter i utvecklingen. Nya mycket omfattande och påfrestande revisioner skulle då erfordras på nytt.

Elevernas val av tillvalsämnen kan ses som ett uttryck för en växande önskan från elevernas och målsmännens sida att uppskjuta det definitiva valet av studieväg och yrkesutbildning längre än vad man hade anledning att räkna med vid 60-talets början. Såväl samhällets som de enskilda familjernas ökade ekonomiska möjligheter att låta barnen och ungdomarna få en längre allmänbildande grundutbildning före en egentlig yrkesutbildning har också varit en starkt bidragande orsak till denna förändring.

Samhällsutvecklingen pekar också på ett ökat behov av samhällsorientering, natur- och naturvårdorientering, teknisk och ekonomisk orientering samt orientering om livsåskådnings- och samlevnadsproblem.

I ett snabbt föränderligt samhälle som blir alltmer beroende av utvecklingen i andra länder är det nödvändigt att allt fler genom en rätt utformad samhälls- och naturorientering i dessa ords vidaste betydelse görs medvetna om de problem som mänskligheten har att brottas med och som måste lösas. Ett bibehållande av en strikt ämnesuppdelning av hittills gällande modell torde inte i längden kunna tillgodose behovet av en nödvändig totalsyn, varför en omprövning av de traditionella ämnes-

gränserna under alla omständigheter förr eller senare hade blivit nödvändig.

De snabbt växande internationella förbindelserna ökar även behovet av kommunikationsfärdigheter. Detta gäller såväl förmågan att bruka vårt eget språk som några av de mera betydelsefulla världsspråken.

Matematiken har allt mer blivit ett kommunikationsmedel. Mer och mer information lämnas genom siffersammanställningar och statistiska redovisningar. Behovet av ett internationellt gällande matematiskt språk har visat sig allt större. Med vår nuvarande matematikundervisning har vi nått sämre resultat än vad andra länder nått. Såväl innehållet i matematikundervisningen som dess metodik måste av den anledningen ses över.

Förbundet anser det tillfredsställande att översynen sätts in i ett mera långsiktigt program och att SÖ anger planerna för framtiden. Grundskole-reformen medförde för hela lärarkåren omfattande förändringar av deras arbetsuppgifter. Lärarkåren utsattes därigenom för utomordentligt hårda påfrestningar. Allvarlig kritik kunde i många avseenden riktas mot de former under vilka grundskolan infördes. Det är således ingen tvekan om att läromedelssidan försumrades på ett anmärkningsvärt sätt. Väl utprovade läromedel i erforderlig omfattning fanns inte tillgängliga vare sig vid grundskolans införande eller under de närmast därpå följande åren och bristen på ändamålsenliga läromedel kvarstår alltjämt även om förhållandena kontinuerligt har förbättrats. Lärarna erhöll inte den information och den fortbildning som ett införande av en ny skola med ny målsättning och nya arbetsmetoder krävde. Skolledningen erhöll inte - och har för övrigt alltjämt inte fått - den förstärkning som behövdes, vilket bl a medfört och medför att rektorerna inte kunnat ägna tillräcklig tid åt skolans inre arbete, lärarhandledning, elevvårdsfrågor osv. Ett alltför dominerande administrativt arbete har i hög grad kommit att ta deras tid och krafter i anspråk.

När SÖ nu redovisar sina planer för framtiden måste man därför utgå ifrån att denna planering också innebär en allvarlig strävan att undvika de misstag som gjordes vid grundskolans införande. Förändringar i en verksamhet av vad slag den vara må kan aldrig genomföras med önskat resultat om inte programförklaring och anvisningar kompletteras med praktiskt handlande och tillgodosende av berättigade krav på resurser i olika avseenden för dem som i praktiken har att genomföra de beslutade reformerna.

SÖ har föreslagit att den nya läroplanen skall börja tillämpas med ett successivt införande tidigast från hösten 1970. Ett införande av nya läroplaner och förändrade undervisningsmetoder alltför kort tid efter det att ett beslut om förändringarna är fattat kan dock komma att ånå ställa lärarna och eleverna inför mycket stora svårigheter. SÖ har på en rad punkter endast lämnat upplysning om förändringarnas innebörd i mera allmänna ordalag och därefter hänvisat till kommande anvisningar, konkreta exempel, studieplaner m m. Förbundet ställer sig synnerligen tveksamt till frågan om det verkligen kommer att bli möjligt att under tiden fram till läsåret 1970/71 utarbeta utlovade detaljerade anvisningar och med stöd av dessa hinna producera erforderliga läromedel. På vissa områden synes inte heller resultaten av pågående försöksverksamhet kunna föreligga i bedömbart skick förrän tidigast under läsåret 1969/70. Vid grundskolans införande lämnades lärarna att utan läromedel och utbildningskomplettering själva klara av att söka förverkliga grundskolans intentioner. Om inte resurser i fråga om erforderliga läromedel, lokaler och utbildningskompletteringar hinns ställas till lärarnas förfogande i tid före början av läsåret 1970/71 bör tillämpandet av den nya läroplanen förskjutas ett eller annat år framåt i tiden. Detta kan i första hand komma att gälla högstadiet.

SÖ har på ett tillfredsställande öppet sätt bedrivit arbetet med den nu aktuella översynen. Med lärarnas organisationer har SÖ hållit kontakt under arbetets gång och informerat om olika faser av arbetet. Det måste vara ett intresse för alla parter att **samhällets reformverksamhet** i olika avseenden bedrivs med öppenhet. Det skall erkännas att SÖ i denna fråga tagit ett steg i rätt riktning och det är förbundets förhoppning att denna vilja till kontinuerliga överläggningar skall komma att omfatta även andra områden som är föremål för båda parter intressen samt att även andra myndigheter med för skolväsendet väsentliga frågor skall följa SÖ:s exempel.

på varje annan arbetsplats, där en grupp människor gemensamt skall lösa en uppgift, t ex i en verkstad, på ett kontor, i en förening eller i en studiecirkel. I detta samspel i skolklass kan givetvis eleven vara anpassad till skolan liksom skolan kan vara anpassad till eleven. Förutsättningen för arbetsutövning och arbete i skolan består vidare i hög grad av i vilken utsträckning skolarbetet framstår som meningsfullt för eleverna och förmår dem till engagemang och viljesansträngning. SÖ:s i sin tur hänger nära samman med undervisning, innehåll och utformning av skolans inre arbete."

En fortskridande läroplansöversyn

I förslaget till översyn av grundskolans läroplaner saknar man tyvärr förslag rörande vissa speciella områden av skolans verksamhet. I det avslutande avsnittet har SÖ förtecknat vissa av dessa frågor. Det kan i och för sig vara förståeligt om man inte vid ett enda tillfälle kan ta upp alla olika problemställningar till behandling framför allt inte då många frågor kräver successiva beslut. Förbundet vill för några områden understryka angelägenheten av en snar behandling. Ett viktigt område för utvecklingsarbetet under den närmaste tiden är arbetet i B-skolorna. Kursplaner och timplaner måste omarbetas med hänsyn till utvecklingen i skolor av klasstypen A o a. De i detta yttrande framförda synpunkterna om nödvändigheten av förstärkningar i resurshänseenden på en rad olika punkter måste självfallet gälla B-skolorna i lika hög grad som skolor av klasstypen A och a. Förbundet förutsätter att arbetet med den av SÖ aviserade handboken för undervisning i B-skolor kommer att bedrivas med hög prioritet.

Den föreslagna konstruktionen av högstadiet medför att än större uppmärksamhet måste ägnas åt de svagpresterande elevernas situation liksom åt elever med speciella skolnärigheter. Endast i ett avseende har handikappundervisningen berörts i det föreliggande förslaget, nämligen beträffande lärarbehovet. I denna fråga konstateras att lärarbehovet vid övergång till mera klinikundervisning blir oförändrat eller ökat. Det är angeläget att en översyn av anvisningarna för specialundervisningen omedelbart kommer till stånd med erforderlig anpassning till föreliggande läroplansförslag och att anvisningarna kan träda i kraft vid samma tidpunkt som blir fastställd för läroplanen som helhet. Förbundet förutsätter att det nya förslaget till anvisningar för specialundervisningen görs till föremål för remissbehandling i sedvanlig ordning.

Frågor rörande betyg och betygssättning på olika stadier har under den senaste tiden varit föremål för vissa diskussioner inom förbundet. Det har därvid framkommit entydiga uppfattningar om det nuvarande betygssättningssystemets bristfälligheter.

Skolöverstyrelsen har vidare understrukt att frågor sammanhängande med personal- och elevvårdsfrågor även i fortsättningen måste ägnas betydande intresse. Sedan förslaget till läroplansöversyn överlämnades till Kungl Maj:t har också SÖ tagit initiativet till att i samråd med skolans personalorganisationer och huvudmän m fl närmare kartlägga hithörande

frågor. Skolans trivsel- och arbetsförhållanden hänger nära samman med dessa frågor men är även beroende av en rad andra faktorer inom och utom skolan vilka delvis tidigare har berörts i förbundets yttrande. En ständigt pågående utveckling i samhället och i skolan gör att dessa problem aldrig kan få en för alltid gällande lösning. De måste ständigt göras till föremål för observation och resurser i olika avseenden måste ställas till förfogande så att erforderliga åtgärder kan vidtagas. Lärarförbundet instämmer därför med SÖ i den uppfattningen att det alltjämt finns stora frågor att lösa på detta område och hälsar med tillfredsställelse det initiativ som SÖ tagit.

Sveriges lärarförbund hemställer att ovan anförda synpunkter beaktas vid ärendets fortsatta handläggning.

Stockholm den 5 februari 1968

HANS HELLERS

/
Lars Paul